tepav
Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
Mayıs2020
N202020

Aycan Kulaksız Hacıbebekoğlu[1]
Araştırmacı

Merve Dündar[2]
Araştırmacı

DEĞERLENDİRME NOTU

PERAKENDE GÜVENİ COVID-19 İLE TÜRKİYE DAHİL HER YERDE KESKİN BİR BİÇİMDE DÜŞÜYOR

Perakende sektöründe faaliyet gösteren birçok işyerinin tedbir amacıyla geçici olarak tamamen ya da kısmi bir biçimde kapanması, sektör için tedarik, satış ve istihdam gibi konuları önemli sorun haline getirdiğinden, birçok ekonomik göstergede olduğu gibi perakende güven endeksinde[3] de COVID-19 küresel salgınının olumsuz etkisi ilk olarak Mart ayı anketinde görülmüştü. Perakende güven endeksinde COVID-19 küresel salgının olumsuz etkileri Nisan ayında da görülmeye devam etti. Nisan ayı TEPE anketi[4] sonuçlarına göre perakendecilerin yüzde 22'si COVID-19 küresel salgını ile mücadele kapsamında alınan tedbirlerden dolayı faaliyetlerine tamamen ara verirken, yüzde 50'si çalışan sayısını ya da çalışma saatlerini düşürdü. Faaliyetlerine COVID-19 öncesinde olduğu gibi devam edenlerin oranı ise yüzde 28 oldu. Nisan 2020'de, AB ve AB'ye aday ülkelere bakıldığında tüm ülkelerde Mart 2020'ye göre perakende güveninin azaldığı görüldü. Türkiye ise perakende güveninde geçen yıla göre *AB-27 ortalaması* ve Yunanistan hariç AB ve AB'ye aday ülkelerden daha iyi durumda görünüyor.[5]

Bu çalışmada, COVID-19 salgının devam eden olumsuz etkisini perakende güven endeksi için daha detaylı incelemek adına 2 Mayıs 2020 itibariyle AB geneliyle birlikte COVID-19 vaka sayısı en fazla olan Avrupa ülkelerinden İspanya, Almanya, Fransa, İngiltere ile Türkiye'nin endeks değerlerinin değişimi karşılaştırılmıştır.

[1] https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1332/Aycan+Kulaksiz+Hacibebekoglu
[2] https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1376/Mukaddes+Merve+Dundar
[3] Perakende güven endeksi anketi AB üyesi tüm ülkelerde ve aday ülkelerde aynı sorularla ve aynı yöntemle uygulanmaktadır. Perakende güven endeksi anketinin örneklem grubunu NACE Rev.2 sınıflaması ile uyumlu olarak "Motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin toptan ve perakende ticareti ile onarımı (45)" ve "Perakende ticaret (47)" faaliyet kodlarına sahip perakende sektörü oluşturmaktadır.
[4] Nisan ayı anketi 7-22 Nisan 2020 tarihleri arasında yapılmıştır. Nisan ayında ankete, "Koronavirüs ile mücadele kapsamında alınan tedbirlerden dolayı faaliyetlerinize ara verdiniz mi?" sorusu eklenmiştir.
[5] TEPAV Perakende Güven Endeksi (TEPE) Sayı:124, https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/10127

Türkiye'de ilk COVID-19 vakası 11 Mart 2020'de ortaya çıktı. Böylece karşılaştırma yaptığımız ülkelere kıyasla COVID-19, Türkiye'de daha geç bir tarihte görülmüş oldu. Buna rağmen vaka sayısının 100'ü aştığı tarihler ülkeler arasında yakın seyretti. Yapılan test sayısının da önemli olmasıyla birlikte vaka sayısının en fazla olduğu ilk 5 ülkede ortalama 31 günde vaka sayısı 100'ü aşarken, Türkiye'de vaka sayısı 8 günde 100'ü aştı. Bu durum ve Mart ayı anket uygulamasının Türkiye'de ilk vakanın görüldüğü 11 Mart tarihinde başlaması, Türkiye'nin Mart ayı endeksinde salgının etkisinin görülmesine ve diğer ülkelerle endeksin kıyaslanmasına olanak sağladı.[6]

Tablo 1. COVID-19 vaka sayısı en fazla olan ülkelerde vaka sayısı durumu

	İlk vakanın görüldüğü tarih	Vaka sayısının 100'ü geçtiği tarih	Vakanın görüldüğü tarih ile vakanın 100'ü geçtiği tarih arasındaki gün sayısı	Vaka sayısının 100'ü aştığında yapılan test sayısı	6 Mayıs vaka sayısı
İtalya	31.01.2020	23.02.2020	23	4.324*	214.457
İspanya	1.02.2020	2.03.2020	30	veri yok	220.325
Fransa	24.01.2020	29.02.2020	36	1.902	174.224
Almanya	27.01.2020	1.03.2020	34	87.863	168.162
İngiltere	31.01.2020	2.03.2020	34	13.525	202.359
Türkiye	11.03.2020	19.03.2020	8	11.999**	131.744

*24.02.2020
**08.03.2020
Kaynak: Coronavirus COVID-19 Global Cases by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU), Our world in data, Total tests for COVID-19

6 Mayıs itibariyle en yüksek vaka sayısı İspanya'da (220 bin 325) görülmektedir. İspanya'yı; 214 bin 457 vaka sayısı ile İtalya, 202 bin 359 vaka sayısı ile İngiltere, 174 bin 224 vaka sayısı ile Fransa, 168 bin 162 vaka sayısı ile Almanya ve 131 bin 744 vaka sayısı ile Türkiye takip etmektedir. Türkiye'de vaka sayısının diğer ülkelere göre daha az olduğu görülmektedir. Ülkeler için vaka sayısının ilk 100'ü aştığı gün başlangıç noktası alındığında Türkiye'nin ilk başta daha bir dik artışa sahip olduğu görülse de, geldiği son noktada diğer ülkelere kıyasla vaka sayısının daha düşük olduğu görülmektedir (Şekil 1). Diğer yandan vaka sayısındaki bu artış eğilimi perakende güvenine de yansımış durumdadır.

Şekil 1. COVID-19 vaka sayısı en fazla olan ülkelerde vaka sayısı (Vaka sayısının 100'ü geçtiği tarih; t=0)

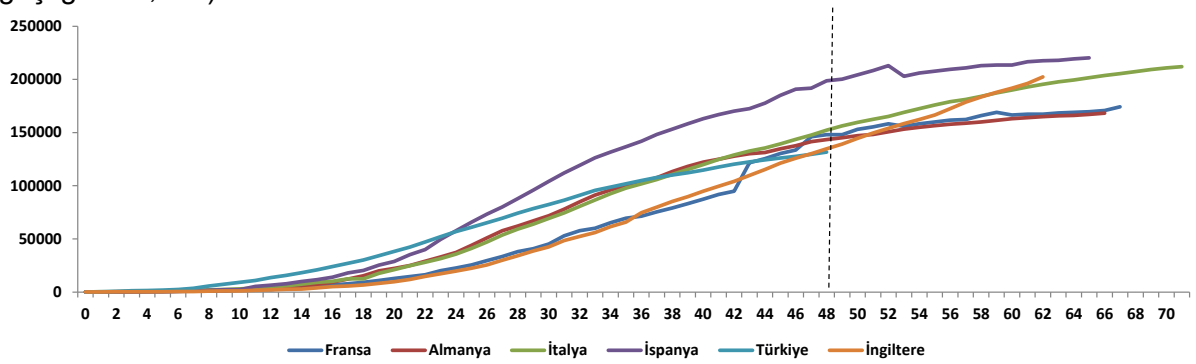

Kaynak: Coronavirus COVID-19 Global Cases by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU)

[6] Aycan Kulaksız, Merve Dündar, "Türkiye ve Avrupa'nın Perakende Güven Endeksi'nde COVID-19 Etkisi", Değerlendirme Notu, Nisan 2020, https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/10108

Avrupa ülkelerinde ve Türkiye'de, Nisan ayında da perakende güven endeksinde geçen aya ve geçen yıla kıyasla düşüş gözlenirken, perakende güven endeksinde en az düşüş Türkiye'de görülmüştür. Türkiye'de perakende güveni Nisan 2019'a göre 9,6 puan, Mart 2020'ye göre 3,9 puan azalmıştır. Mart 2020'ye göre perakende güveni Fransa'da 7,3 puan azalmıştır. Böylece Fransa, Türkiye'den sonra perakende güveni kısıtlı azalan ülke olmuştur. Bir önceki aya göre perakende güveni Almanya'da 21,4 puan, İngiltere'de 26,4 puan azalmıştır. Nisan 2020'de, Mart 2020'ye göre perakende güveni en fazla azalan ülke 37,1 puan düşüşle vaka sayısı en yüksek olan İspanya olmuştur. AB-27'de yani Avrupa Birliği genelinde ise perakende güven endeksi, Nisan 2019'a göre 28 puan, Mart 2020'ye göre 21,3 puan azalmıştır.

Şekil 2. Perakende Güven Endeksi (Nisan 2019-Nisan 2020)[7]

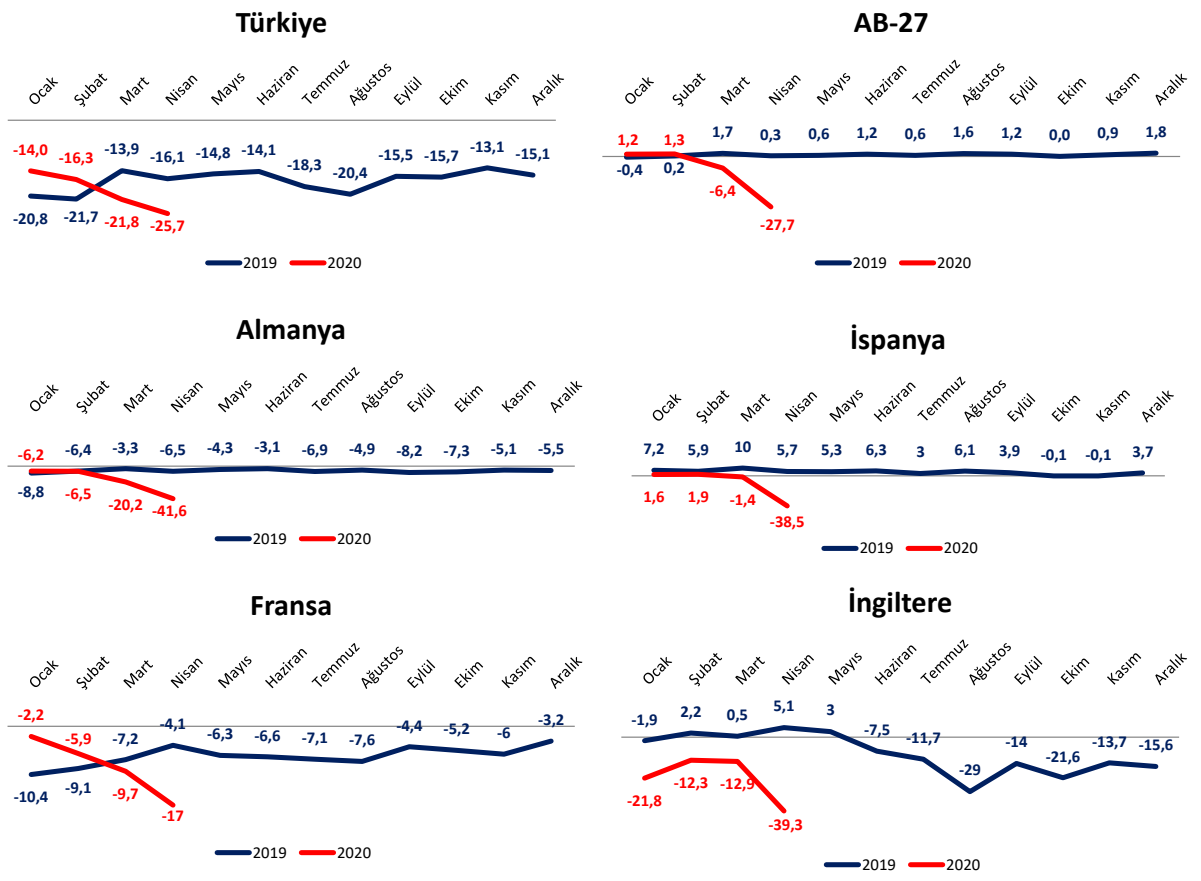

Kaynak: Eurostat, TEPAV

COVID-19 vaka sayısındaki artış hızının yavaş seyretmesi Türkiye'nin, AB'ye kıyasla perakende güven endeksinde daha kısıtlı bir düşüşe neden olduğu düşünülürken; COVID-19 nedeniyle perakende güven endeksinde görülen gerileme, 2008 küresel krizi ile kıyaslandığında hem Türkiye'de hem de AB-27 ülkelerinde daha ciddi bir perakende talep daralmasına işaret etmektedir. Hatta Türkiye için 2008 küresel krizi nedeniyle artan küresel likiditenin Türkiye'ye yönelik ilgisi nedeniyle, o vakit, başlangıçta, perakende güveninde, AB-27 ülkelerinde gözlemlenmeyen bir artış da dikkati çekmektedir. COVID-19 kaynaklı süreçte gelişmiş ülkelerin tamamında daha ciddi bir likidite artışı olmasına karşın, bu kez artan küresel likiditenin Türkiye gibi ülkelere yönelmediği gözlenmektedir.

[7] Tablolar ve grafikler -aksi belirtilmediği- sürece mevsimsellikten arındırılmış serilere göre hazırlanmıştır.

Şekil 3. Türkiye ve AB-27 Perakende Güven Endeksi (Kriz başlangıcı; t=0)

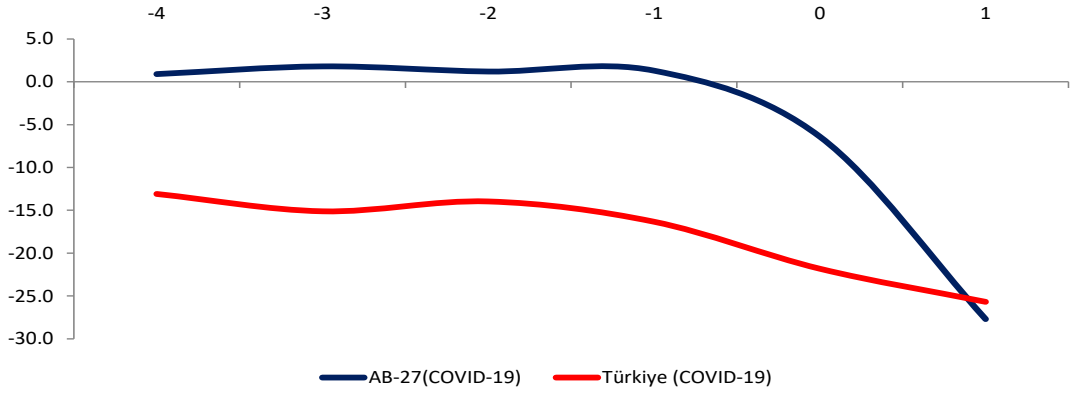

Şekil 4. Türkiye ve AB-27 Perakende Güven Endeksi Küresel Kriz ve COVID-19 Dönemi Karşılaştırması (Kriz başlangıcı; t=0)

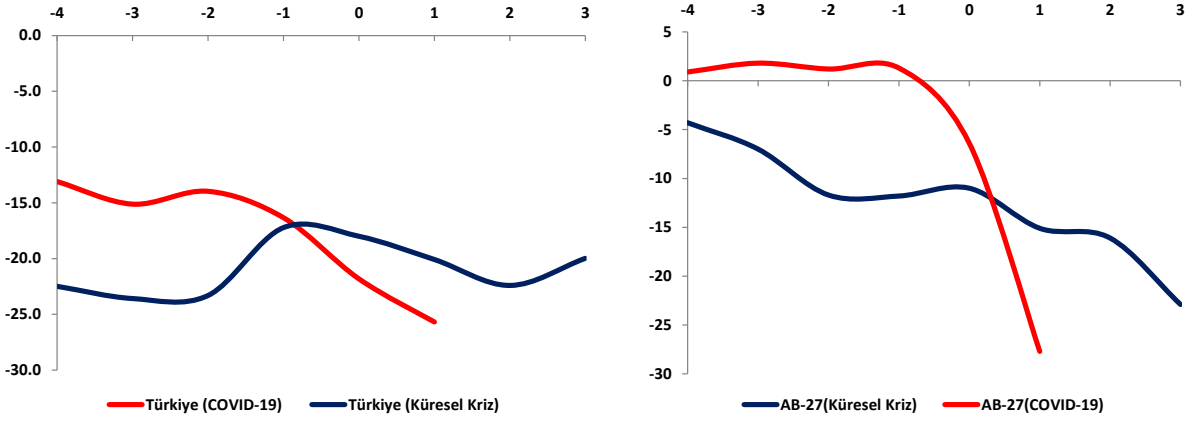

Kaynak: Eurostat, TEPAV